

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 4ης Αυγούστου 1999 *

Στην υπόθεση T-106/98,

Fratelli Murri SpA, εταιρία ιταλικού δικαίου, με έδρα τη Ρώμη, εκπροσωπούμενη από τον Karl-Gustav von Luschka, δικηγόρο Δρέσδης, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το δικηγορικό γραφείο του Claude Medernach, 8-10, rue Mathias Hardt,

ενάγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον Étienne Lasnet, νομικό σύμβουλο, και τη Barbara Brandtner, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

εναγομένης,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

που έχει ως αντικείμενο αγωγή αποζημιώσεως, κατ' εφαρμογή των άρθρων 178 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 235 ΕΚ) και 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ), για τις ζημιές που φέρεται ότι υπέστη η ενάγουσα στο πλαίσιο εκτελέσεως του σχεδίου Baardaheere Agricultural Experimental Station κατόπιν των γεγονότων που συνέβησαν στη Λαϊκή Δημοκρατία της Σομαλίας,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους B. Vesterdorf, πρόεδρο, J. Pirrung και M. Βηλαρά, δικαστές,

γραμματέας: H. Jung

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

Ιστορικό της διαφοράς

- 1 Η ενάγουσα είναι ανώνυμη εταιρία ιταλικού δικαίου, με αντικείμενο την κατασκευή, κτήση, διαχείριση και πώληση ακινήτων, την κατασκευή δρόμων, λιμένων, τη διαχείριση και διοίκηση επιχειρήσεων εταιριών και εκμεταλλεύσεων, ιταλικών και αλλοδαπών.
- 2 Στις 6 Μαρτίου 1989, η ενάγουσα συνήψε με το Υπουργείο Εξωτερικών της Λαϊκής Δημοκρατίας της Σομαλίας σύμβαση σχετικά με την κατασκευή του

Baardaheere Agricultural Experimental Station ορίζοντας ως χρηματοπιστωτικό οργανισμό το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αναπτύξεως.

- 3 Κατά την εκτέλεση της συμβάσεως, επιδεινώθηκαν σημαντικά οι συνθήκες ασφάλειας στη Λαϊκή Δημοκρατία της Σομαλίας. Η ενάγουσα ισχυρίζεται ότι επισήμανε επανειλημμένα στην Επιτροπή, με την ιδιότητά της ως διαχειρίστριας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αναπτύξεως, ότι το προσωπικό και το υλικό έπρεπε να εγκαταλείψουν τη χώρα. Κάθε φορά, ο αντιπρόσωπος της Επιτροπής επέβαλλε στην ενάγουσα να εξακολουθήσει την εκτέλεση της συμβάσεως.

- 4 Με έγγραφο της 4ης Ιανουαρίου 1991, η ενάγουσα πληροφόρησε την Επιτροπή ότι οι επιτόπιες εργασίες είχαν διακοπεί και ότι επιφύλασσε το δικαίωμα ασκήσεως αγωγής για όλες τις ζημίες και/ή απώλειες που είχαν επέλθει στα μηχανήματά της, στον εξοπλισμό και στις εργασίες. Παρ' όλ' αυτά, στις 8 Ιανουαρίου 1991, ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της ενάγουσας δέχθηκε εντολή από τον αντιπρόσωπο της Επιτροπής, όχι μόνο να εξακολουθήσει την εκτέλεση της συμβάσεως, αλλά και να συντηρήσει και να επιτηρήσει τουλάχιστον για δύο μήνες τις εκτελεσθείσες εργασίες. Με τηλετύπημα της 16ης Ιανουαρίου 1991, το οποίο επίσης απηύθυνε στην Επιτροπή, η ενάγουσα απέστειλε έκθεση προς την εταιρία μηχανικών που ήταν επιφορτισμένη με την επιτήρηση των εργασιών περί της πλήρους αποπερατώσεως των εργασιών αυτών σύμφωνα με τις οδηγίες. Η ενάγουσα προσέθεσε: «Οφείλουμε να σας πληροφορήσουμε ότι, λόγω της εξεγέρσεως που μασιτίζει τη χώρα, οι εγκαταστάσεις μας και, ιδίως, η έδρα μας στο Mugdisho και το εργοστάσιο θραύσεως της Baidoa λεηλατήθηκαν από ένοπλες ομάδες. Εκλάπησαν αυτοκίνητα, φορτηγά, βυτιοφόρα, υλικά και μηχανήματα που είχαν εισαχθεί στη Σομαλία για τις ανάγκες της συμβάσεως. Οι κλοπές αυτές θα αποτελέσουν το αντικείμενο αγωγής αποζημιώσεως για τη ζημία που προκλήθηκε μόλις μπορέσουμε να καθορίσουμε το ύψος της».

- 5 Με έγγραφο της 1ης Μαρτίου 1991, η Επιτροπή πληροφόρησε την ενάγουσα για την άμεση καταγγελία της συμβάσεως ενόψει των συνεχιζομένων ταραχών στη Λαϊκή Δημοκρατία της Σομαλίας.

- 6 Στις 16 Απριλίου 1991, η ενάγουσα απηύθυνε εγγράφως στον εκπρόσωπο της Επιτροπής στη Λαϊκή Δημοκρατία της Σομαλίας τα εξής:

«(...) ζητούμε συνάντηση στα γραφεία σας με την παρουσία μηχανικού συμβούλου, για να καταλήξουμε σε συμφωνία προς αποσόβηση διαφοράς μεταξύ της εταιρίας μας και της Επιτροπής. Όσον αφορά το ζήτημα της εξεγέρσεως στη Σομαλία κατά το τελικό στάδιο εκτελέσεως της συμβάσεως, η εταιρία μας υπέστη απώλεια σε μηχανήματα και εγκαταστάσεις πολλών εκατομμυρίων ECU, την οποία ζητήσαμε από τον σύμβουλο να καθορίσει».

- 7 Με έγγραφο της 25ης Σεπτεμβρίου 1991, με αντικείμενο «αίτηση αποζημιώσεως για τη ζημία που υπέστη η εταιρία λόγω της αδυναμίας επαναπατρισμού εγκαταστάσεων, υλικών και μηχανημάτων που είχαν εισαχθεί για την εκτέλεση της συμβάσεως», η ενάγουσα επισήμανε: «Παραπέμπουμε σε συστημένη επιστολή της 4ης Ιανουαρίου 1991 (...) με την οποία επιφυλασσόμεθα του δικαιώματος εκτιμήσεως των προκληθεισών ζημιών λόγω της αδυναμίας επαναπατρισμού που οφειλόταν στον εμφύλιο πόλεμο στη Σομαλία». Η ενάγουσα υπολόγισε την πραγματική αξία της ζημίας που φέρεται ότι υπέστη σε 7 923 791 δολάρια ΗΠΑ (USD). Η επιστολή αυτή απευθύνθηκε στο Ministry of National Planning and Juba Valley Development, Mogadishu — Somalia (Υπουργείο Χωροταξίας και Αναπτύξεως της κοιλάδας της Juba, Mugdisho — Σομαλία) προσυπογεγραμμένη από την Επιτροπή.
- 8 Με επιστολή της 7ης Απριλίου 1993, η ενάγουσα πληροφόρησε την Επιτροπή ότι:

«ópxz laz rtlboukette o júqioz diasájsgz, D. Frisch, με την επισυναπτόμενη επιστολή του της 1ης Μαρτίου 1991, η οποία αφορούσε, μεταξύ άλλων, ένδικες προσφυγές, σχετικά με την καταγγελία της συμβάσεως 166/89, σας διαβιβάζουμε σε παράρτημα, αντίγραφο των απολεσθέντων μηχανημάτων και εγκαταστάσεων από τον εμφύλιο πόλεμο στη Σομαλία, όπως απογράφηκαν από τον Sir A. Gibb, στην Αφρική. Σύμφωνα με την εκτίμηση του συμβούλου, η εναπομένουσα αξία των απολεσθέντων υλικών και εγκαταστάσεων ανέρχεται σε 7 923 791 USD».

- 9 Με έγγραφο της 11ης Δεκεμβρίου 1997, ο συνήγορος της ενάγουσας ρώτησε την Επιτροπή για τη συνέχεια που θα έδιδε στην αίτηση αποζημίωσης. Ο συνήγορος της ενάγουσας αναφέρθηκε επίσης στις επιστολές της ενάγουσας της 4ης Ιανουαρίου, της 25ης Σεπτεμβρίου 1991 και της 7ης Απριλίου 1993.
- 10 Με έγγραφο της 12ης Μαΐου 1998, η Επιτροπή απέρριψε την αίτηση.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 11 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 13 Ιουλίου 1998, η ενάγουσα άσκησε την παρούσα αγωγή.
- 12 Με δικόγραφο που πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 30 Σεπτεμβρίου 1998, η Επιτροπή προέβαλε δυνάμει των άρθρων 43 και 46 του Οργανισμού (ΕΚ) του Δικαστηρίου (στο εξής: Οργανισμός) και του άρθρου 114 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου ένσταση απαραδέκτου καθόσον η αίτηση έχει παραγραφεί.
- 13 Η ενάγουσα κατέθεσε τις παρατηρήσεις της επί της ενστάσεως απαραδέκτου στις 3 Δεκεμβρίου 1998.
- 14 Με την αγωγή της, η ενάγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- να υποχρεώσει την Επιτροπή να της καταβάλει το ποσό των 7 923 791 USD, εντόκως προς 10 % από 25ης Σεπτεμβρίου 1991·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

15 Με την ένσταση απαραδέκτου η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την αγωγή ως εκπρόθεσμη·

— να καταδικάσει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

16 Με τις παρατηρήσεις της επί της ενστάσεως απαραδέκτου, η ενάγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο την απόρριψη της ενστάσεως αυτής.

Επί του παραδεκτού

17 Δυνάμει του άρθρου 114 του Κανονισμού Διαδικασίας, η διαδικασία επί της ενστάσεως απαραδέκτου είναι προφορική, εκτός αν το Πρωτοδικείο αποφασίσει άλλως. Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι έχει διαφωτισθεί αρκετά από τα στοιχεία του φακέλου και θεωρεί ότι μπορεί, συνεπώς, να αποφανθεί επί της αιτήσεως χωρίς προφορική διαδικασία.

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 18 Η Επιτροπή προέβαλε ένσταση απαραδέκτου αντλούμενη από το γεγονός ότι η ενάγουσα παρέλειψε να ασκήσει, στην προβλεπόμενη από τον Οργανισμό προθεσμία, αγωγή αποζημίωσης για τις ζημιές για τις οποίες στοιχειοθετείται η εξωσυμβατική ευθύνη της Επιτροπής.
- 19 Σύμφωνα με την Επιτροπή, η προθεσμία αρχίζει όταν καταστεί γνωστό το σύνολο των ζημιών που φέρεται ότι υπέστη η ενάγουσα. Δεδομένου ότι η ενάγουσα ανακοίνωσε το ύψος της ζημίας με επιστολή της 25ης Σεπτεμβρίου 1991 και ζήτησε τόκους από την ημερομηνία αυτή, η ζημία που φέρεται ότι υπέστη η ενάγουσα «συγκεκριμενοποιήθηκε» την ημερομηνία αυτή και, συνεπώς, το σύνολο της φερομένης ζημίας κατέστη «γνωστό» από την ημερομηνία αυτή. Κατά συνέπεια, η 25η Σεπτεμβρίου 1991 πρέπει να θεωρηθεί ως η έσχατη ημερομηνία από την οποία άρχισε να τρέχει ο χρόνος παραγραφής. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι αυτός ο χρόνος παραγραφής έληξε επομένως πέντε χρόνια αργότερα, ήτοι στις 25 Σεπτεμβρίου 1996.
- 20 Εν προκειμένω, ο χρόνος παραγραφής δεν είχε διακοπεί. Σύμφωνα με τα άρθρα 43 και 46 του Οργανισμού, αυτός ο χρόνος παραγραφής μπορεί να διακοπεί μόνο διά προσφυγής ασκουμένης ενώπιον του Πρωτοδικείου ή διά προηγούμενης αιτήσεως την οποία ο ζημωθείς απευθύνει στο αρμόδιο όργανο της Κοινότητας. Πάντως, στην τελευταία αυτή περίπτωση, η προσφυγή πρέπει να ασκηθεί εντός της δέμηνης προθεσμίας του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 230 ΕΚ) και, ενδεχομένως, εφαρμόζονται οι διατάξεις του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 175 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 232 ΕΚ).
- 21 Η ζημία που φέρεται ότι υπέστη η ενάγουσα, δηλαδή απώλεια υλικών και μηχανημάτων, έξοδα επαναπατρισμού του προσωπικού και έξοδα αποκαταστάσεως, οφείλεται, σύμφωνα με την Επιτροπή, σε ένα μόνο γεγονός. Η Επιτροπή προσθέτει ότι η ενάγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι ο χρόνος παραγραφής διακόπηκε λόγω της καθημερινής απώλειας τόκων. Τέτοια ερμηνεία θα στερούσε τα άρθρα 43 και 46 του Οργανισμού κάθε περιεχομένου.

- 22 Συνεπώς, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, εφόσον δεν έχει διακοπεί, ο χρόνος παραγραφής έληξε στις 25 Σεπτεμβρίου 1996. Επομένως, η αγωγή της ενάγουσας στις 13 Ιουλίου 1998 ασκήθηκε με καθυστέρηση δύο περιπτώσεων ετών.
- 23 Η ενάγουσα θεωρεί ότι, με τις από 4 Ιανουαρίου 1991 και 7 Απριλίου 1993 επιστολές της, ο προβλεπόμενος στο άρθρο 43 του Οργανισμού χρόνος παραγραφής είχε διακοπεί. Προσθέτει ότι η μη τήρηση της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής κατά παραλείψεως δεν μπορεί να συνεπάγεται ούτε την απώλεια του ευεργετήματος της διακοπής αυτής ούτε την παραγραφή της αγωγής αποζημιώσεως.
- 24 Η ενάγουσα προσθέτει ότι το σχετικό με τους τόκους αίτημα δεν υπόκειται σε παραγραφή λόγω του συνεχούς χαρακτήρα της αντίστοιχης ζημίας και, ως εκ τούτου, εμποδίζει την εφαρμογή των αποτελεσμάτων της παραγραφής στην κύρια αίτηση.

Κρίση του Πρωτοδικείου

- 25 Από το άρθρο 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ) προκύπτει ότι η στοιχειοθέτηση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας και η ικανοποίηση του δικαιώματος αποκαταστάσεως της προκληθείσας ζημίας εξαρτώνται από την πλήρωση ενός συνόλου προϋποθέσεων, ήτοι από τον παράνομο χαρακτήρα της προσαπτόμενης στο κοινοτικό όργανο ενέργειας, το υποστατό της ζημίας και την ύπαρξη αιτιώδους συναφείας μεταξύ ενέργειας και προβαλλομένης ζημίας (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Ιανουαρίου 1993, C-257/90, Italsolar κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-9, σκέψη 33, και του Πρωτοδικείου της 16ης Ιουλίου 1998, T-199/96, Bergaderm και Goupil κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-2805, σκέψη 48). Ο χρόνος παραγραφής της αγωγής αποζημιώσεως λόγω ευθύνης της Κοινότητας του άρθρου 43 του Οργανισμού, που εφαρμόζεται στην ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία κατ' εφαρμογή του άρθρου 46 του ίδιου Οργανισμού, δεν μπορεί να αρχίσει να τρέχει πριν πληρωθούν όλες οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η υποχρέωση αποζημιώσεως και,

ιδίως, πριν συγκεκριμενοποιηθεί η προς αποκατάσταση ζημία (απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Ιανουαρίου 1982, 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 και 5/81, Birra Wührer κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1982, σ. 85, σκέψη 10).

26. Εν προκειμένω, με έγγραφο της 25ης Σεπτεμβρίου 1991, η ενάγουσα υπέβαλε αίτηση αποζημίωσης για αποκατάσταση της ζημίας που φέρεται ότι υπέστη για ποσό 7 923 791 USD. Με την αγωγή της, η ενάγουσα ζήτησε την καταβολή του ποσού αυτού νομιμοτόκως από 25 Σεπτεμβρίου 1991. Επομένως, το αργότερο την ημερομηνία αυτή πληρώθηκαν οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η υποχρέωση αποζημίωσης που βαρύνει την Κοινότητα και άρχισε να τρέχει η πενταετής παραγραφή.
27. Κατ' αρχάς, η ενάγουσα ισχυρίζεται ότι το σχετικό με τους τόκους αίτημα δεν υπόκειται σε παραγραφή λόγω του συνεχούς χαρακτήρα της αντιστοιχούσας ζημίας και, κατά συνέπεια, εμποδίζει την παραγραφή της κύριας αιτήσεως.
28. Το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί. Πράγματι, εφόσον οι τόκοι υπολογίζονται επί του ύψους της ζημίας κατά την ημερομηνία συγκεκριμενοποιήσεώς της, σκοπούν μόνο στο να επιτευχθεί πλήρης αποζημίωση της προκληθείσας ζημίας. Επομένως, δεν πρέπει να συγχέεται με το γεγονός από το οποίο, υπό την έννοια του άρθρου 43 του Οργανισμού, άρχισε να τρέχει ο χρόνος παραγραφής. Εξάλλου, το να γίνει δεκτό ότι η παραγραφή δεν τρέχει λόγω της καθημερινής απώλειας τόκων επί της αξίας της προκληθείσας ζημίας θα στερούσε πλήρως περιεχομένου το άρθρο 43 του Οργανισμού, δεδομένου ότι οι αγωγές αποζημίωσης που ασκούνται κατά της Κοινότητας λόγω ευθύνης της δεν θα παραγράφονταν ποτέ, ακόμη και αν ο φερόμενος ως ζημιωθείς δεν υπέβαλλε ποτέ αίτηση αποζημίωσης. Επομένως, η καθημερινή απώλεια τόκων επί της ύψους της ζημίας, η αποκατάσταση της οποίας ζητείται ενώπιον του Πρωτοδικείου, δεν εμποδίζει την παρέλευση του χρόνου παραγραφής.

- 29 Η ενάγουσα, υποστηρίζει ότι ο χρόνος παραγραφής είχε διακοπεί με τις επιστολές της της 4ης Ιανουαρίου 1991 και της 7ης Απριλίου 1993. Εν τούτοις, διαπιστώνεται ότι τις εν λόγω επιστολές — ιδίως την επιστολή της 7ης Απριλίου 1993, κατόπιν της ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής — δεν ακολούθησε αγωγή ενώπιον του Πρωτοδικείου εντός των προθεσμιών των άρθρων στα οποία παραπέμπει το άρθρο 43 του Οργανισμού. Με την απόφαση της 5ης Απριλίου 1973, 11/72, Giordano κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 511, σκέψη 6), το Δικαστήριο έκρινε σαφώς ότι ο χρόνος παραγραφής διακόπτεται είτε με αγωγή που ασκείται ενώπιον του Δικαστηρίου, είτε με προηγούμενη αίτηση που απευθύνεται στο αρμόδιο κοινοτικό όργανο, θεωρουμένου εντούτοις ότι στην τελευταία αυτή περίπτωση ο χρόνος παραγραφής διακόπτεται μόνον αν, μετά την αίτηση, ασκείται αγωγή εντός των καθοριζομένων σε σχέση με τα άρθρα 173 και 175 της Συνθήκης προθεσμιών, αναλόγως της περιπτώσεως.
- 30 Εφόσον η ενάγουσα, μετά τις επιστολές της της 4ης Ιανουαρίου 1991 και της 7ης Απριλίου 1993 που απηύθυνε στην Επιτροπή, δεν άσκησε εντός των καθοριζομένων προθεσμιών αγωγή, δεν έχει διακοπεί η προθεσμία παραγραφής.
- 31 Υπό το φως των προεκτεθέντων, η ασκηθείσα στις 13 Ιουλίου 1998 αγωγή, ήτοι μετά την πάροδο του χρόνου παραγραφής, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 32 Σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εάν υπήρξε συναφές αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η ενάγουσα ηττήθηκε, πρέπει, λαμβανομένων υπόψη των αιτημάτων της Επιτροπής, να καταδικασθεί με δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο τμήμα)

διατάσσει:

- 1) **Απορρίπτει την αγωγή ως απαράδεκτη.**

- 2) **Η ενάγουσα θα φέρει, εκτός από τα δικά της δικαστικά έξοδα, τα δικαστικά έξοδα της Επιτροπής.**

Λουξεμβούργο, 4 Αυγούστου 1999.

Ο Γραμματέας

H. Jung

Ο Πρόεδρος

B. Vesterdorf